

Et valg for framtida!

Seniorforsker Margrete Haugum

Trøndelag Forskning og Utvikling AS

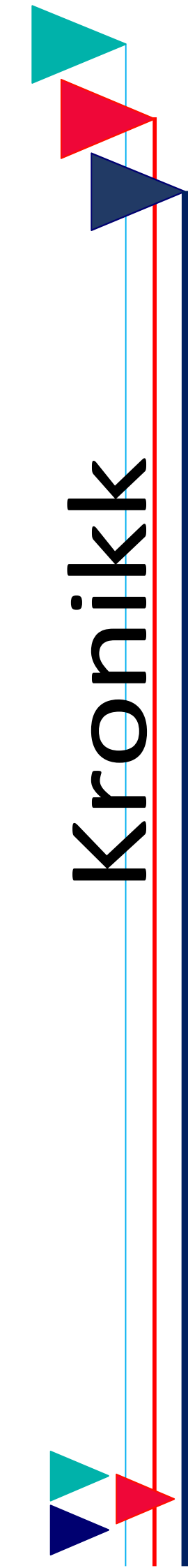
15. april er den årlige søknadsfristen til høgere utdanning. Ungdommer som er i ferd med å avslutte videregående skole skal ta et valg for framtida. Et valg om de skal studere eller ikke, og eventuelt hva de skal studere. Mulighetene er mange, mange elever er usikre og valget er vanskelig. Norfaktas undersøkelse viser at noen angrer på studievalget som følge av finanskrisen.

Den forrige finanskrisen på slutten av 80-tallet ble møtt med blant annet flere studieplasser og flere begynte å studere videre etter å ha avsluttet videregående skole. I tillegg har også ordningen med realkompetansevurdering åpnet opp for at flere kan studere og ta høgere utdanning. Kompetansenivået i samfunnet stiger og framtidens samfunn bygges på kompetanse.

Avgangselevne i videregående skole har så langt blitt geleidet gjennom skolesystemet. Valget om studieretning i videregående skole er forholdsvis begrenset, i forhold til det valget som møter dem når de er ferdige med videregående skole. Noen er lei etter flere år på skolebenken og har behov for å gjøre noe annet, andre er mer motivert for å starte på studier.

Alle som søker opptak til videregående utdanning gjennom Samordna opptak må prioritere sine utdanningsønsker. For noen er valget klart, men for veldig mange råder det stor usikkerhet om hva de skal velge. Motivene for å velge utdanning kan være så mangt. Studier viser at ungdommer plukker opp verdier fra omgivelsene og gjør dem til sine egne og disse verdiene danner grunnlag for valgene som gjøres. Ungdommenes valg er et identitetsvalg. Forskingen viser også at ungdommene i mindre grad enn tidligere velger sammen utdannings- og yrkesvei som sine foreldre. Ungdommene opplever en større frihet til å velge utdanning. Interessen for faget gjerne koblet med følelsen av mestring veier tungt når ungdommene skal velge. Noen gjør også vurderinger om de utdanner seg til yrker som er risikofylt, hvor karrieremulighetene er tydelige eller om de kan tjene mye penger (helst med å gjøre minst mulig).

Kunnskap om de yrkene som finnes er varierende. Mange yrker i samfunnet et veldig synlige for ungdommene i hverdagen mens andre yrker er nærmest usynlig. Dette gjør at noen yrkesgrupper sliter med rekruttering eller rekrutterer personer med annen kompetanse. anbefalinger og advarsler fra foreldre, lærere, venner, søsken og andre påvirker ungdommene. Samtalen rundt middagsbordet eller i andre sammenhenger gir signaler som ungdommene tar med seg som grunnlag for å velge. En forelder som til stadighet klager over jobben er et signal til ungdommen om å velge noe annet.

Kronikk

Behovet for arbeidskraft i samfunnet har liten betydning for mange ungdommers beslutning om studievalg. Et stort tilbud av studieplasser gjør at valgene basert på egeninteresse i større grad enn tidligere oppfylles. Dette kan gjøre at studieplasser med gode utsikter til arbeid etter endt utdanning kan bli stående tomme. Utslaget blir at noen yrker mangler kvalifisert arbeidskraft, mens mange yrker har et stort overskudd av godt utdannede personer. Eksempel på dette er at noen ingeniørfag mangler kvalifisert arbeidskraft, mens det er mange godt utdannede biologer. Den delen av næringslivet som mangler arbeidskraft har en utfordring i å formidle sitt behov for arbeidskraft og framstå som attraktiv for ungdommer som skal ta vanskelige valg.

Norfaktas undersøkelse, presentert i Adressavisas magasin 11. mars viser at en av fem studenter er usikre på om de har valgt riktig studium som følge av finanskrisen. Det man glemmer i et slikt bilde er at samfunnet og arbeidsmarkedet endrer seg i løpet av studietiden. Ny yrker og arbeidsplasser dukker opp og gamle forsvinner. Ungdommenes valg i dag skal gjøre dem rustet til å møte et arbeidsmarked en gang i framtida, som vi ikke kjenner, med eller uten finanskrisen eller klimakrisen. Med denne bakgrunnen blir studievalget for mange et strategisk valg om hva som ligger av muligheter i markedet om noen år. I dette usikre bildet blir det trygt å vektlegge egen interesse eller la tilfeldighetene råde ved å gjøre tilfeldige prioriteringer på søknaden til Samordna opptak kvelden før søknadsfristen.

Ungdommene utsettes for mange inntrykk som danner beslutningsgrunnlag for deres valg av studium. Balansegangen mellom

utdanning og behovet i arbeidsmarkedet har blitt overskygget av det individualiserte valget av utdanning, hvor den enkeltes interesse og mestring blir de viktigste kriteriene. Tiden er inne for å prioritere studium for de som ikke har bestemt seg. Bruk tida fram til søknadsfristen til å samle informasjon om mulige studier. Et godt begrunnet studievalg er en god motivasjon for å starte som student.